

van Prof. Rudi Drent een breed onderzoeksprogramma naar arctische ganzen opgezet. Een flinke rij wetenschappelijke artikelen en dissertaties over ganzen was het gevolg. Wat Rotganzen betreft is nu al die kennis, opgetast in wetenschappelijke publicaties, door Bart Ebbinge op een prettige manier voor iedereen toegankelijk gemaakt.

Het boek gaat in op de vragen die Ebbinge zichzelf als nieuwsgierige onderzoeker stelt. Waarom wisselen Rotganzen zo vaak van plaats bij het begrazen van de uitgestrekte kwelders, blijft het familieverband steeds in tact, waarom blijven Rotganzen tot eind mei in het Waddengebied, hoe komt het toch dat de Rotganzen vaak zonder jonge vogels uit Siberië terugkeren? Alle onderzoekers begrepen natuurlijk heel goed dat je voor de beantwoording van die laatste vraag niet op de kwelders van Terschelling moest blijven. Toen rond 1990 het mogelijk werd naar Siberië te gaan, kwam dan ook een lange rij expedities op gang. Het onderzoek in de korte poolzomer (half juni vaak nog grotendeels sneeuwdek) vult dan ook het grootste deel van dit boek. Het vermoeden dat de lemmingencyclus het broedsucces

van Rotganzen bepaalt, werd in Taimyr overtuigend aangetoond. Boeiend om te lezen zijn de interacties met Poolvossen, Middelste Jagers, Sneeuwuilen en Taimyrmeeuwen. Ook is een hoofdstukje gewijd aan de Roodhalsgans, die zich naar het noorden uitbreidt en daar een hoger broedsucces haalt dan de Rotgans.

Het aardige van dit boek is, dat de zeer toegankelijke tekst wordt verrijkt door mooie kaartjes, grafiekjes en tabellen. Maar als je daar niet naar wilt kijken, vormt dat geen belemmering om de lopende tekst te lezen. Jammer is dat de afgedrukte foto's soms van een zeer matige kwaliteit zijn. Voor de prijs van 35 euro had de lezer hier meer mogen verwachten. In de boeken van Thijssse van 100 jaar geleden zijn de zwart-wit foto's dikwijls van betere afdrukkwaliteit! Toch is het opnemen van kaartjes, grafieken, tabellen en foto's een groot pluspunt vergeleken met het bekroonde boek "De gierzwaluw" (van dezelfde uitgever) waarin alleen op het kaft een illustratie prijkt.

In Memoriam Toos Bom

Op 20 september jl. overleed Toos Bom op 89 jarige leeftijd. Sinds geruime tijd was zij door haar hoge leeftijd en handicap niet meer actief. Bovendien streefde zij er bepaald niet naar om in het middelpunt van de belangstelling te staan, waardoor velen zich zullen afvragen: "Wie was Toos Bom"? Zij heeft echter een dusdanige rol gespeeld binnen de vereniging

dat haar aandeel niet onvermeld mag blijven. Als jonge vrouw had zij voor de klas al direct contact met de jeugd, gevolgd door een periode waarin zij bij de scouting het werken met jongeren voortzette. Er volgde een druk bestaan met een groot gezin en het werk in de bakkerij. Tot de winkel gesloten werd en zij naarstig op zoek ging naar een leuke invulling voor de dan beschikbare vrije tijd.

In de jaren tachtig organiseerde de vereniging enkele IVN cursussen waar zij zich spontaan voor aanmeldde. Een groot aantal cursisten hebben we na het voltooiën ervan nooit meer teruggezien.

Echter een aantal van hen heeft zich vanaf dat moment verdienstelijk gemaakt met het presenteren van hun verworven kennis aan het publiek. Scholen werden uitgenodigd het Jan Verweij Natuurcentrum te bezoeken.

Voor Toos bleek dit niet alleen bekend terrein maar vulde bovendien de behoefte om haar vrije tijd nuttig te besteden. Zelf vond zij dat haar natuurkennis bescheiden was, maar wat zij daarvan "in huis had" stelde zij volledig in dienst van iedereen die er voor openstond. Zo zal o.a. heel veel schooljeugd zich het contact met Toos herinneren. Ook haar bijdrage aan de Herfstnatuurspelen hebben Toos een bijzondere plaats bezorgd bij de deelnemers ervan. Het enthousiasme waarmee zij de opdrachten presenteerde werkte aanstekelijk bij jong en oud. Na haar besluit hiermee te stoppen werd zij benaderd om natuur- uitstapjes voor een groep ouderen te organiseren. Samen met Riet Alkemade stelde zij een compleet jaarprogramma samen, waarmee dit clubje in contact werd gebracht met de natuur in wijde omgeving. Uiteindelijk waren het lichamelijke gebreken die haar deden besluiten een punt te zetten achter een nuttig en waardevol natuureducatieeven.

Haar kinderen plaatsten het volgende gedicht op de condoleancekaart:

*De bomen komen uit de grond
en uit hun stam de twijgen.
En ie'dreen vindt het heel gewoon
dat zij weer bladeren krijgen.
We zien ze vallen naar de grond
en dan opnieuw weer groeien.
En heeft de aarde ons geleerd
dat al wat sterft zal bloeien.*

Zo willen we Toos Bom graag in herinnering houden.

Dick Passchier